

Historie innenfra og utenfra

Michael 2012; 9: 323–4.

Historiefagets oppgave er å belyse, drøfte og formidle kunnskap om en forgangen virkelighet på en kvalifisert måte. For å kunne komme nærmest mulig denne virkeligheten, bør man ha en bred palett av historiske vinklinger. Artikkelen i dette nummeret av Michael belyser dette metodiske poenget.

«History from below» ble et slagord og en trend i historiefaget for en drøy mannsalder siden. Som en reaksjon på det man anså som gammeldags historie «sett ovenfra», kom det nye studieobjekter som før hadde vært mer i bakgrunnen: Samfunnets jevne kvinner og menn, barna, arbeidslivet, hverdagslivet. For den nære fortid ble nye kildekategorier trukket inn. «Veteranene forteller» ble en egen sjanger i media og i litteraturen. Dette var en historisk vinkling som kunne ha mye å tilføre. Dreiningen ga i og for seg kjente metodiske problemer nye dimensjoner. Eksempler: Det vanskelige forholdet mellom virkeligheten, opplevelsen av virkeligheten, erindringen om virkeligheten, og fortellingen om erindringen kom tydelig fram. Blant annet så vi det hos mange karakteristiske intervjuobjekter. De berettet om livsløp fra starten «på gølv» med luselønn, via motstandsarbeid under krigen som kanskje hadde vokst i erindringen både i omfang og betydning, til en sosialdemokratisk pensjonisttilværelse med tydelig avstandstagen til «ungdommen nå til dags». Eller hos de historikere som skulle utforske og skrive nytt om eldre fortid. Det å anlegge en ny vinkling støtte da simpelthen på problemet at egnede kilder manglet.

Viktigste lærdom var at det fins mange parallelle virkeligheter. Konsekvensen av dette er at man bør forsøke å innta ikke bare en, men flere historiske synsvinkler på det tema man ønsker å belyse. Historie «ovenfra» og «nedenfra» kan suppleres med historie «innenfra og utenfra». I hvilken grad er det vurderingene til historikeren utenfra som har størst betydning? For å sette emnet i sin rette kontekst har vedkommende en fordel, men hva med dem «på innsiden», som kjenner forholdene på kroppen og har sine egne vurderinger?

Artiklene i dette nummeret av *Michael* innbyr til metodisk ettertanke. Moens beretning om den legendariske Namsos-legen Nicolay Benjamin Batt (1865–1932) (1) gir grunn til å tenke over hvordan et lokalsamfunns oppfatning av sin lege – og vice versa – har forandret seg. Niels Berner Sørenssen (1774–1857) var en innflytelsesrik, men skriftlig sett en taus medisinprofessor i Christiania. I Straands og Sandviks artikkel (2) har ny kunnskap om ham passert gjennom to faglige vurderinger, først av studenten som i sin tid skrev ned forelesningene hans, så de to professorer av i dag. Da lærer vi hvordan Sørenssens medisin hadde tilknytninger til 1700-tallets teorier. Forfatteren Dag Skogheims (1928–) nye bok om tuberkulosehistorie (3) demonstrerer til fulle hvordan historien oppleves av en som har vært gjennom den selv. Landsplanen for vern av helsebygg (4) berører i sterk grad holdninger til fysiske historiske kilder. Fysiologen Harald Breien Benestads (1940–) historie om sitt fag er sett innenfra, fra en aktør som per definisjon forstår temaets faglige side bedre enn noen utenfra (5). I omtalen av Nils Ludvig Dahls (1915–) medisinhistorie vises til hvordan det kan fungere å skrive en oversikt der konteksten trer i bakgrunnen (6), mens anmeldelsen av boken til presse mannen Thoralf Klaveness (1866–1937) (7) viser at hans bok er «omvendt». Den beskriver generell kontekst. Samtiden – og samtidens egen oppfatning av den – er f. eks. viktig for den mye diskuterte forekomst av psykiatriske sykdommer blant norske i Amerika.

Finn Wisløffs og Sigbjørn Fossums bok om tolkning av forskning dreier seg om medisin, men prinsippene er generelle. De gjelder f.eks. også samfunnsfag og historie (8).

Litteratur

1. Moen OØ. Nicolay Benjamin Batt – «fremragende og uegennyttig» sykehuslege i utkant-Norge. *Michael* 2012; 9: 325-33.
2. Straand J, Sandvik H. Professor Niels Berner Sørenssens *Therapia Generalis* – en «katekisme» for legestuderende anno 1828? *Michael* 2012; 9: 334-81.
3. Larsen Ø. Et liv med tuberkulose – Dag Skogheim med ny bok. *Michael* 2012; 9: 382-4.
4. Larsen Ø. Vern av helsebygg – fortsatt årvåkenhet nødvendig. *Michael* 2012; 9: 385-6.
5. Benestad HB. Fysiologiens forandring gjennom 40 år. *Michael* 2012; 9: 388-98.
6. Larsen Ø. Oversikt over medisinsens historie. *Michael* 2012; 9: 400.
7. Larsen IF. Det norske Amerika – sett i samtiden. *Michael* 2012; 9: 401-404.
8. Larsen Ø. Godt om forskning. *Michael* 2012; 9: 405-8.

Øivind Larsen

Institutt for helse og samfunn

Universitetet i Oslo

oivind.larsen@medisin.uio.no